

Kad se u travnju 1941. godine bivša jugoslavenska vojska raspadala i nastalo opće komešanje i međusobno obračunavanje krvlju, kad su se ljudske strasti rasplamsale, naš biskup izdaje na svoje područno svećenstvo okružnicu, u kojoj odlučno osuđuje bezakonje, pljačkaško i bratoubilačko divljanje ljudi, željnih osvete. On daje naputke svećenstvu, da se aktivno angažira u odbrani kršćanskih principa bratske ljubavi, da se poštiva tuđi život i tuđe vlasništvo u duhu Evanđelja. Ta okružnica bila je pročitana u svim župskim crkvama mostarske biskupije. Sam Mišić je kod generala Lakse odlučno protestirao protiv samovoljnih i nečovječnih akcija pojedinaca, uzevši u odbranu one, koji su nevinu trpjeli i stradali bez obzira na vjeru i narodnost. U tim najtežim časovima sveopće pometnje, svećenstvo je zauzelo stav svoga duhovnog pastira i učitelja Mišića. Da navedem samo koji primjer. Tadašnji župnik Goranaca fra Damjan Rozić spasao je od očite smrti oko 200 muškaraca-pravoslavaca. Fra Zlatko Sivrić je oko 70 obitelji svojim zalaganjem izbavio iz smrtnog pogibelji. Fra Brno Smoljan,³ fra Srećko Granić⁴ i drugi odlučno su digli svoj glas javno i žigosali nečovječne postupke s narodom, pljačku i ubistva.

U još dva navrata iste godine biskup Mišić pisao je o ratnim grozotama na tlu Hercegovine.

U pismu predsjedniku Biskupske konferencije, nadbiskupu Alojziju Stepincu, pisao je 18. kolovoza 1941:

»Prilike, u kojima živimo, sa svake su strane nezgodne. Umiješalo se svašta: mlado, nespremno, neiskusno i mjesto pameti i razbora — vatra, sila. Nametnici izdaju naredbe — i dok su novoobraćenici (misli se na prelaznike s pravoslavlja na katolicizam — op. Č.P.) kod sv. mise, hvataju ih, staro, mlado, muško i žensko gone kao roblje ... do mala u masama u vječnost. Iza nekoliko godina svatko i svi osuđivat će ovakav nepromišljeni rad i djelovanje.»

U drugom pismu, 7. studenoga biskup Mišić je napisao:

»Postavljeni za stožernike i logornike (biskup izravno cilja na ustaške rukovodioce — op. Č.P.) zloupotrebili su položaj, iskoristili nastrane instinkte masa, podražili slabe

³ Fra Bernardin Smoljan, rođen 1884. u Rodoču kraj Mostara, svećenikom zaređen 1908. Prema »Općem šematizmu« KCJ iz 1939. bio je upravitelj župe u Čitluku.

⁴ Fra Srećko Granić se rodio 1911. u Vašarovićima, kod Ljubuškog, svećenik je od 1935. Po »Općem šematizmu« KCJ iz 1974. je član svećeničkog vijeća Mostarsko-duvanjske i trebinjske biskupije i župnik u Ploče—Tepčići.

ljudske strane, da je strahota, što je iz toga proizašlo. Suprot lijeka nigdje. Došlo je napokon i raseljavanje masa u Srbiju. Jauk, plač, žalost — bježanje na sve strane, čak i Mussoliniju u Rim otišla deputacija. Posljedica bila nova talijanska okupacija Hercegovine. Katoličkoj Crkvi nije do nasilja. Osuđuje ga i osudila i ovaj puta. Ali upadan je prelaz u krajnosti. Razumije se, razbježali se na sve strane stožernici, logornici i silnici itd. Za silnike platila sirotinja.»⁵

Pisma biskupa Mišića razmatrala je Biskupska konferencija koja je u Zagrebu održana od 17. do 20. studenoga 1941. Mostarski biskup konferenciji nije mogao prisustvovati, pa je njegov podnesak od 7. studenoga 1941. u cijelosti unešen u memorandum koju su biskupi uputili poglavniku Paveliću i Vatikanu.

»Pod dojmom (biskupske) pretstavke« — pisao je »Službeni vjesnik zagrebačke nadbiskupije« 5. listopada 1945 — »došlo je i do promjena na odgovornim mjestima ustaškog pokreta u Hercegovini. Za stožernika u Mostar došao je novi čovjek iz Zagreba, koji je imao izvršiti promjene na ostalim mjestima i uvesti režim zakonitosti i pomirljivosti.«

Dokumenti iz doba NOR-a

O strašnim zbivanjima u Hercegovini 1941. svjedoče objavljeni »Dokumenti iz doba Narodnooslobodilačkog rata« koje je 1978. objavio Općinski odbor SUBNOR-a Metković, u drugome svesku. Tu se čita u »Hronologiji Dalmacije 1941. godine«:

»U vremenu od 24. do 28. juna ustaše pod 'Topolom' kod Opuzena (kotar Metković) na zvjerski način pobijale 400 Srba iz Hercegovine i većinu njihovih leševa bacili u Neretvu.

Početkom Jula:

Početkom jula su ustaše pohapsile sve Srbe u kotaru Imotskom i odveli ih u zatvor u Imotski s namjerom da ih bace u Crveno jezero kod Imotskog. Pod pritiskom i protestima hrvatskog življa, naročito iz sela Krivodol i Imotskog, gdje je partijska organizacija imala jači uticaj, ustaše su odustale od ove namjere i pustile Srbe kućama...« (str. 30).

⁵ »Službeni vjesnik zagrebačke nadbiskupije«, Zagreb, 5. listopada 1945.

Izdavači:

OOOR VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA — VPA
RO Novinsko-izdavačka djelatnost Vjesnik,
n. sol. o. OOOR

čGP DELO, OOOR GLOBUS

u suradnji s

Komisijom za odnose s vjerskim zajednicama
Izvršnog vijeća Sabora SRH

Za izdavače

VILKO TEŽAK

Uređivački odbor:

prof. dr Radovan Vukadinović
prof. dr Dušan Bilandžić
Živko Gruđen

**FRANJEVAČKI SAMOSTAN
HUMAC — LJUBUŠKI**

Broj: 04179. Oznaka:

Tisak: »Varteks« RO Tiskara, Varaždin

ĆIRIL PETEŠIĆ

KATOLIČKO SVEĆENSTVO U NOB-u 1941-1945

ZAGREB, 1982.